

TANTS

Ravel'i «Daphnis ja Chloé», koreograaf Mai Murdmaa; Bizet' «Carmen», koreograaf Jurijus Smoriginas (Leedu) Estonias.

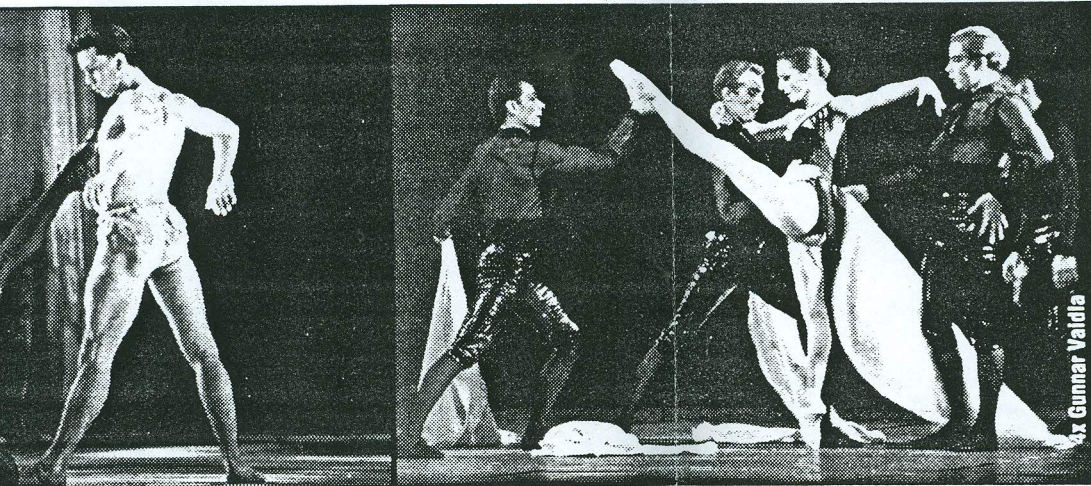
Kui keegi kuskil peaks arvama, et teatris käia on ainult üks lust ja lillepidu, siis olgu öeldud, et ega ei ole küll. Hoopis vastupidi. Mõnikord hakkab peale teatriskäiku väga kurb. Näiteks lubatakse näidata kahte ühevaatuselist balletti. Lähen teatrisse. Vaatan. Hoolega vaatan. Ei näe nagu kumbagi, ei ühte ega teist. Ei, ei, ära ei jäänud midagi, selles mõttes, et etendus kui rahva ees avalik ülesastumine leidis aset küll. Estonia teatri eesriie, milles juba aastaid on suur ja silmatorkav narmendav auk, avanes, lavale tulid tantsijad, tantsisid, seejärel plaksutati. Eesriie koos auguga sulgus. Sama kordus teine kord veel. Kõik oligi justkui nii, nagu lubatud. Et miks ma siis ikkagi kurb olen? Et mida ma siis õieti tahan? Ja miks nii nagu on, hea ei ole? Kurb olen ma sellepärast, et nii väga oleks tahtnud näha head etendust. Vähemalt niivõrd head, et pärast poleks kurb olla. Ei midagi enam.

Tegelikult on «Daphnis ja Chloé» eesti tantsuteatri üldist olemist ja traditsiooni arvestades täiesti tavaline keskmine etendus. Sellelaadseid on tehtud pikki aastakümneid juba, neis ei ilmne ootuspäraselt iial midagi uut ja kordub järjekindlalt see, mis kogu aeg olnud. «Daphnis ja Chloé» on sama igav, sama konstruitud ja

sama mõttetu, nagu eesti teatritantsulavadel näidatavad asjad massiivina paistavad. **Mai Murdmaale** on see juba kolmas «Daphnis ja Chloé» (varasemad 1966. ja 1972. aastal). Miks? Kui see pole harjumus, mõttelaiskus ja ideedepuudus, mis see siis on? Enesekorduste pikk jada, mis ulatub läbi nelja aastakümne. Kolmkümmend aastat on möödunud ja ikka erutab koreograafi sama teema, sama süžee. Valdav osa publikust pole muidugi varasemaid lavastusi näinud. Kuid see argument ei vabanda ega õigusta, kui öelda pole ikka veel midagi enam, kui et jutustada ülilihtsat lookest karjusest ja nümfidest ja kellestki veel. Ei mäleta, kirjas oli,

Tantsu tardvormid

Peamine küsimus on selles, kui kaua jõutakse veel vaimustuda vaimuvaesusest, mõttelaiskusest ja vanamoelisusest. Ja kui kaua veel aetakse rutiin kunstiga segamini?

et vist röövlitest. Korralik ümberjutustus, ilmselt on isegi hea, et filosoofiat pole püütud lisada sinna, kus see niikuinii ei juurduks.

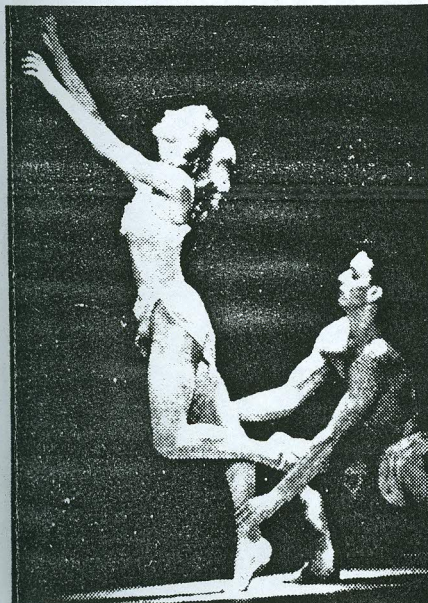
Ega keegi ei arvagi, et riiklik institutsionaalne balletiteater peaks ilmingimata olema teatrimõtte eesliinil, tantsu avangardis. Aga nii pika slepiga järel lohiseda on ka kurjast. Slepki pikkus saab alguse ikka sealt, kust ta algab. See tähendab valitud materjalist, muusikast, libreto. «Daphnis ja Chloé» esindab tantsualast mõtlemist aastast 1912, kus *Fokin eiras paljusid klassikalise balleti traditsioone* (vt kavalehelt). Mida eirab Estonia «Daphnis ja Chloé»? Mille poolest võiks ta väärtus olla, mille poolest võiks ta olla samm edasi? Olgu, need küsimused on tõesti liigsed, sest vastata saab vaid vaikimisega. Selles lavastuses ei otsitagi midagi, ei püüeldagi kuhugi, siin pole mingeid eesmärke. See on lihtsalt üks Murdmaa etendus, nagu me oleme harjunud neid nägema. Kellele need meeldivad, selle jaoks on see konfliktitu turvaline taaskohtumine.

Võibolla ma ei küsiks neid kiuslikke küsimusi, kui poleks üht märksõna, mis mind selleks sunnib. Enne esietendust antud intervjuudes (nagu muide viimaste aastate esietenduste eel ikka) rää-

gib Mai Murdmaa kaasajast. Et teda huvitab kaasaegne tantsukeel, et ta ühendab klassikalise balleti võimalusi kaasaegse tantsukeelega, et ta otsib kaasaegsust ka lavastuses ja kostüümis. Ilmselt on meie kaasajad liiga erinevad. Sest tänapäevale omast koreograafilist mõtlemist ist ma Murdmaa loomingust ei leia. Tal on õnnestunud luua, tunnistan et isikupärane, tardvorm, mille järgi oma lavastused välja valada. Kaasaegsusega ei ole sellel mingit pistmist. Ja muide, ma pole kunagi näinud tegelikult kaasaegset endale rusikatega vastu rinda tagumas ja seletamas, et olen kaasaegne, kuulun tänapäeva! Ajas lihtsalt olakse. Või ei oida.

«Daphnis ja Chloé»-laadsete lavastuste puhul pole küsimus mitte selles, et kas ja kui kaua neid veel tehakse. Asi on hulga hullem. Küsimus on selles, kui kaua jõutakse neist veel vaimustuda. «Kultuurimaa» peab lavastust nädala tähtsündmuseks. Reet Kudu vaimustub («Kultuurimaa», 13. november). Kui selline lavastus peaks eesti (tantsu)teatrielus olema tähtsündmu-

sena esiletõdava, siis tuleks see nädal teatriajaloost maha tõmmata. Et teistel poleks piinlik. Ning siinkohal on probleem juba lavastuses kui tervikus. Lätlase **Andris Freibergsi** kunstnikutöö ei kannata lihtsalt vaadata. Kriitikast rääkimata. Kujundus koosneb linadest, mis on keskpunkti kohalt kokku seotud ja üles riputatud. Pole vist mõtet lisada, et linad on ebamääraselt koledat värvi. Ja lihtsalt niisama nalja pärast poleks ka vaja tantsijat niudevöö väele jätta. Se-

da enam, et koreograafia ega kujundus ei võida sellest midagi.

Valguskunstnik **Lloyd Sobel** on toodud lausa Ameerikast. Huvitav, kas ta on tõesti niipalju odavam mees, et meie teatrite valgustajad-keskmikud tulnuks kõvasti kallimad? Sest üks hind sõltub ju tööst. Töö järgi võttes tuli teater küllap üsna odavalt välja. Millal ometi küll lõpeb see rahvusvaheliste suhete buum. Mõelda vaid, meil on lavastaja/valgustaja/nõuandja/koristaja tulnud otse Soomest, päris Ameerikast. ohoo! Lätist, mõtle! Leedust... ning kvaliteedist ei küsi keegi. Loomulikult pole rahvusvahelisuses endas midagi halba. Aga et ikka veel kuulutatakse nende töötingimusteta vastuvõetavaks väärtuseks omaette, tulemus vaata et täiuslikuks. See üllatab.

«Carmeni» puhul on näha **Cet** koreograaf **Jurijus Smoriginase** jaoks on see materjal üldteada lugu ühest naisest. Et too oli ilus ja truudusetu Seega küllap tavaline naiste seas Leeduka «Carmen» jääbki kõigest episoodide reaks mingist naisest (Carmen – **Kaie Kõrb** ning tema üdini tavapärasest ning paraku mitteihaldusväärsest mehest (Don José – **Viesturs Jansons**). Vahelduseks on seatud tantsunumbrid suuremale ja väiksemale meesrühmale. Ega noil rühmakavadel ju iseenesest midagi viga olnudki, ainult et nad meenusid hirmsasti lauluoigemini tantsupidusid. Kuidas taidlustantsurühmad Koigis Nuiast ja Tudult kogunevad Kaelrioru staadionile sõdurite tantsu esitama. Niimoodi hoogsalt taktisammu markeerides on hõlpus moodustada murule mustreid Osavamad, näiteks Mait Agu poisid, saaksid valgete linikutega toreadoore tantsida. Meeleoluka s. Ja rahvale kindlasti meeldiks Meeldib juba praegugi. Bizet! «Carmenit» teavad ju kõik peast. Ja armastavad. Vahva, eks ole!

Ainult et tahtnuks näha head etendust... Ei midagi enam.